

ÖSSZEFOGLALÓ

Napjainkban az emberek idejük nagy részét a számítógép vagy a televízió képernyője előtt ülve töltik. Különösen igaz ez a gyerekekre. A tapasztalat útján történő ismeretszerzés, a friss levegőn való tartózkodás teljesen háttérbe szorult. Szinte teljesen a virtuális világban élnek életüket.

A probléma egyik lehetséges megoldása az lenne, ha az óvodai és az iskolai oktatás keretein belül megismernék és megszeretnék a természetet. Ehhez megfelelően képzett pedagógusokra van szükség. Ezen ok miatt terveztük meg a Kirándulások, séták, látogatások és a Biológia gyűjtemények nevű kurzusokat.

Mindkét tárgy célja az, hogy a hallgatók elsajátítsák az egyes tanítási egységek reális környezetben való feldolgozásához szükséges alapvető ismereteket, valamint hogy az órákon szerzett ismereteiket sikeresen hasznosítsák. A tárgyak elméleti és gyakorlati részekből állnak. Az órák nagy része természetes vagy társadalmi környezetben zajlik.

A kurzust teljesítő hallgatók egy 21 kérdésből álló kérdőívet töltöttek ki, melyben elmondhatták véleményüket. A kapott válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a hallgatók maximálisan elégedettek a megszerzett tudással, és terveik közt szerepel ezek alkalmazása leendő munkahelyükön.

Reméljük, hogy ez lehet az első lépés ahhoz, hogy a gyerekek rácsodálkozzanak a valóság szépségére, és ennek hatására kilépjenek a mesterségesen felépített virtuális világukból.

Kulcsszavak: természet, gyűjtemények, reális környezetben folyó oktatás

ABSTRACT

Nowadays people spend much of their time sitting in front of a computer or television screen. This is especially true of children. The acquisition of knowledge through experience, staying in the fresh air was pushed completely into the background. We almost tend to live our lives in a virtual world.

One possible solution to this problem would be that we recognize and endear the nature in the nursery school and in the context of school education. To do this properly trained teachers are needed. For this purpose, we planned two courses: 'trips, walks, visits' and 'Biological Collections'.

Both courses aim to provide students basic knowledge required to process individual teaching units in a realistic environment with the purpose of successfully applying the acquired knowledge in classroom settings. The articles both have theoretical and practical parts. Most of the classes are held in natural or social environments.

When the course is completed, students fill out a questionnaire consisting of 21 questions, in which they can express their opinions. Based on the responses received, it can be said that students are satisfied with the knowledge they gained and plan to apply their new knowledge in their future workplaces.

We hope that this may be the first step to enabling children to marvel at the real beauty of the nature and step out of their virtual artificially constructed world.

Keywords: nature, collections, realistic environments in teaching

REZIME

Danas ljudi većinu svog vremena provede sedeći ispred kompjutera ili televizijskih ekrana. Ovo posebno važi za decu. Sticanje znanja na bazi iskustva, provod na svežem vazduhu zauzima poslednje mesto u njihovom životu. Maltene žive u virtualnom svetu.

Jedno moguće rešenje ovog problema bi bilo da deca zavole prirodu u okviru obrazovanja u dečijem vrtiću ili u školi. Za ovo treba da imamo kvalifikovane pedagoge. Zbog toga, organizovali smo dva kursa: „Izleti, šetnje i posete“ i „Biološke zbirke“.

Cilj oba predmeta je bio da studenti steknu opšta znanja u vezi obrade nastavne jedinice u realnom prirodnom ambijentu. Drugi cilj je bio da znanje koje su stekli na časovima uspešno koriste u svom poslu. Predmeti su sastavljeni od teoretskog i od praktičnog dela. Većina časova se odvija u prirodnom ili društvenom okruženju.

Studenti koji su obavili kurs, ispunili su upitnik od 21 pitanja u kome su mogli da daju svoje mišljenje. Po dobijenim odgovorima možemo da zaključimo da su studenti maksimalno zadovoljni postignutim znanjem i planiraju da koriste ovo znanje u budućem poslu.

Nadamo se da ovo može da bude prvi korak da se deca dive lepoti prirode i pod tim uticajem napuste izveštačenu realnost virtualne stvarnosti.

Ključne reči: priroda, sakupljene zbirke, nastava u prirodnoj sredini.

BORSOS Éva

egyetemi docens
 Újvidéki Egyetem,
 Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
 Szabadka,
 Szerbia
 bborsoseva@gmail.com

ÓRATARTÁS TERMÉSZETES KÖRNYEZETBEN AZ EGYETEMI OKTATÁSBAN „IS”

Nastavna praksa u prirodnom okruženju i Fakultetu

*Natural environment lectures in
 higher education "as well"*

Bevezető

Napjainkban az emberek idejük nagy részét a számítógép vagy a televízió képernyője előtt ülve töltik. Különösen igaz ez a gyerekekre: aktív használói a közösségi oldalaknak és a különféle internetes portáloknak, online játékoknak. A korszerű oktatási módszerek elterjedésével tudásuk nagy részét is számítógépes, illetve más interaktív módszerek segítségével szerzik meg. Az otthoni tanulásuk is ezen alapul: gyakran jutnak a fejlettségi szintjüknek nem megfelelő, téves információkhoz. A tapasztalat útján történő ismeretszerzés, a friss levegőn való tartózkodás, az élőlények megfigyelése teljesen háttérbe szorult. Egy virtuális világban élük életüket: képzeletbeli házi állatokat nevelnek, itt élük közösségi életüket, fényképeket osztanak meg magukról és másokról stb.

A technikai vívmányok uralta világban szükség van a modern, új, hatékonyabb módszerekre (IKT), de a hagyományos természetes környezetben megtartott órákról sem szabad megfeledkezni. Száz valóság-hű kicsibés kép vagy videó sem tudja helyettesíteni azt az élményt, amelyet egy „valódi”, élő, csipogó kis pelyhes gombóc megsimogatása ad. A virágok semmihez nem hasonlítható illatát sem tudjuk pótolni virtuális dolgokkal. A végtelenségig folytathatnánk még ezt a sort.

A probléma egyik lehetséges megoldása az lenne, hogy a leendő pedagógusok már az egyetemen megtanulják értékelni a valóság-hű környezetben megtartott foglalkozások fontosságát, tanulmányaik során elsajátítanak az ehhez szükséges szakszerű elméleti és gyakorlati alapokat. Munkába állásuk után alkalmazható tudással rendelkeznének, és a diákokat minél gyakrabban vinnék ki a természetbe az év bármely szakában. Ily módon a gyerekeknek lehetősége nyílna megismerni és megszeretni az őket körülvevő, csodákkal teli valóságot, és nem vágnának egy virtuális világba.

Ezen elgondolás alapján találtuk ki és terveztük meg a Kirándulások, séták, látogatások és a Biológia gyűjtemények nevű kurzusokat.

Az oktatás helyszíne

A természet és társadalom órákat, valamint a környezetismeret foglalkozásokat megtarthatjuk a tanteremben/csoportszobában, ugyanakkor reális természetes, illetve társadalmi környezetben is. A szakszerű alapossággal berendezett terem nagymértékben megkönnyítheti munkánkat, a tapasztalás útján megszerezhető ismeretek tekintetében nem helyettesítheti a természetes környezetet.

Kutatások bizonyítják, hogy a tananyag tapasztalás és megfigyelés általi elsajátítása sokkal tartósabb tudást eredményez, mint bármilyen más módszer (Eryaman és társai, 2010). Az oktatás helyszínének kiválasztása a pedagógusra van bízva.

A helyszín megválasztásának didaktikai alapjai (Czékus és társai, 2013):

- biztosítják az operatív feladatok optimális megvalósítását és eredményességét;
- maximálisan megfelelnek az adott tartalmaknak;
- az időbeli, térbeli és anyagi gazdaságosságot szavatolják;
- könnyen megközelíthetők;
- veszélytelenek.

Egy ilyen óra megtartása, előkészítése egyes esetekben sokkal több fáradtsággal jár, de a gyerekek lelkesedése és tudása kárpótol minket mindenért. Ilyenkor lehetőségük van a környezet közvetlen megismerésére: megfigyelhetik, megtapinthatják, esetlegesen megszagolhatják a dolgokat. Ezek gyakran egy életre szóló élményt jelentenek, és általa észrevétlenül tesznek szert hatalmas mennyiségű, tartósan megmaradó információra.

A tanterem kívüli oktatás előnyeit Fűzné Kószó (2012) a következő pontokban foglalja össze:

- segít a „szakértelem” és az önállóság fejlesztésében;
- fejleszti a „cselekvő állampolgár” és a „jó gazda” attitűdöt a környezet iránt;
- fejleszti a kreativitást;
- lehetőséget ad játékos formában, játékok által, kötetlen formában tanulni;
- csökkenti a magatartási problémákat és javítja az önbizalmat;
- serkent, ösztönöz és javítja a motivációt, gazdag élményszerzést biztosít;
- a mindennapi életben is alkalmazható tudáshoz juttatja a tanulókat.

A valós környezetben megtartott foglalkozásoknak három csoportját különböztetjük meg céljaik és időtartamuk alapján. Beszélhetünk kirándulásokról, sétákról és látogatásokról.

A kirándulások a legnagyobb terjedelműek. Egy egész vagy akár több napig is tartanak. Több tanítási egységet ölelnek fel. Az egész csak akkor ér valamit, ha az itt begyűjtött töménytelen információt az intézmény falai közé visszatérve kielemezzük és feldolgozzuk közösen a tanulókkal, esetlegesen korrigáljuk a tévesen rögzült információkat.

A látogatások egy, esetleg két tanítási egységet ölelnek fel. Több iskolai órán át tartanak. Fő céljuk a lakóhely, illetve egy élőhely, közeg, intézmény stb. megismerése. Ebben az esetben is elmaradhatatlan a látogatás utáni tantermi munka.

A séta csak egyetlen iskolai órán át tart. Egyetlen tanítási egységet dolgoz fel. Egy iskolához/óvodához közeli helyszín megfigyelése, bejárása valósul meg. A későbbiekben az itt szerzett ismereteket is átbeszéljük, rendszerezzük a gyerekekkel.

Mindhárom esetben a megtekintett helyszín alapján beszélhetünk természetes, illetve társadalmi környezetben megtartott foglalkozásról.

Didaktikai szempont szerint beszélhetünk előzetes (a tananyagot a helyszínen feldolgozó) és utólagos kirándulásról (Czékus, 2005). Előzetes kirándulás előtt csak a legszükségesebb információkkal látjuk el a tanulókat, és az intézménybe való visszatérés után dolgozzuk fel az adott tanítási egységet. Az a látogatás jár a legtöbb előkészülettel, ahol a helyszínen valósul meg a tananyag feldolgozása, hiszen ott adjuk át az összes új ismeretet. Az utólagos sétákat alkalmazzuk a legritkábban, mert ebben az esetben az érdemi munka a tanteremben történik, és utána visszük ki a diákokat a terepre, a valóságban is megsejmelni a dolgokat.

Az oktatásban, bármely intézmény falain kívül megvalósuló változatáról legyen is szó, minden esetben fontos szerepet kap a megfelelő tervezés és előkészítés, a kivitelezés, de az utólagos tantermi munkáról sem feledkezhetünk meg. Az előkészítő részhez tartozik a megfelelő terep kiválasztása, felmérése a tanulók nélkül, a feladatok megtervezése és a gyerekek felkészítése. A diákoknak rendelkezniük kell a megfelelő előzetes tudással, mert e nélkül sikertelen lesz a munkánk. A kivitelezésnél is fontos betartani néhány alapszabályt: mindenki jól lásson és halljon mindent, figyeljen és legyen saját feladata. A látogatás utáni elemzés elengedhetetlen a hatékony ismeretszerzéshez. Ilyenkor átbeszéljük a gyerekekkel a megfigyelt, megtapasztalt dolgokat, kijavítjuk az esetleges hibákat.

Egyes esetekben az utólagos tantermi munkához tartozik a terepen összeszedett dolgok (növények, termések stb.) rendszerezése, gyűjteménnyé rendezése.

A gyűjtemények

Gyűjtemények alatt különböző szempontok alapján összegyűjtött tárgyakat, növényi részeket, élőlényeket stb. értünk. Csak abban az esetben beszélhetünk gyűjteményről, ha ezek a dolgok megfelelő módon vannak rendszerezve, tárolva, feliratozva.

A gyűjtemények a háromdimenziós taneszközök csoportjába tartoznak (Czékus és társai, 2013). Kiválóan alkalmasak egyes tanítási egységek szemléltetésére, feldolgozására. Azokban az esetekben használjuk őket, amikor nem áll módunkban az adott dolgot a valóságban tanulmányozni. Készíthetjük őket egyedül, vagy a gyerekekkel közösen. Ez utóbbit sokkal jobban szeretik, hiszen az ő munkájuk is benne van.

A leggyakoribb gyűjtemények: herbárium (növénygyűjtemény), maggyűjtemény, termésgyűjtemény, rovargyűjtemény, kövek gyűjteménye stb. Bármiből készülhet gyűj-

temény, ami veszélytelen a gyerekekre nézve, és elősegíti az adott tanítási egység feldolgozását. A lehetőségeknek csak a kreativitásunk szab határt.

A Kirándulások, séták, látogatások és a Biológia gyűjtemények nevű tantárgyak bemutatása

A 2013/2014-es tanév tavaszi szemeszterében két új tárgyat hirdettünk meg. Az egyik a Kirándulások, séták, látogatások, a másik a Biológiai gyűjtemények nevet kapta. Az előbbit harmadéves, az utóbbit pedig negyedéves óvó- és tanítóképzős hallgatók vehették fel választható kurzusként.

Mindkét esetben a fő cél az volt, hogy a résztvevők megtanuljanak természetes, illetve társadalmi környezetben tanítási egységeket feldolgozni, gyűjteményeket készíteni egyedül, illetve a gyerekekkel közösen. Megpróbáltuk megadni a szükséges elméleti és gyakorlati háttértudást ennek megtervezéséhez, kivitelezéséhez és feldolgozásához. Hosszútávú célként azt tűztük ki, hogy mint leendő pedagógusok megismertessék és megszeretessék a gyerekekkel a természetet, a minket körülvevő világot. Véleményünk szerint ezzel rá tudnánk venni őket, hogy minél több időt töltsenek a szabadban, új ismeretekre tegyenek szert, észrevétlenül, játszva tanuljanak, és környezettudatos életmódot folytató felnőtt legyen belőlük.

A Kirándulások, séták, látogatások nevű kurzus

A tárgyat összesen kilenc hallgató vette fel: hat tanító- és három óvóképzős. A kurzus célkitűzése, hogy a résztvevők megismerjék a természetes, illetve társadalmi környezetben tett hosszabb-rövidebb látogatások fontosságát és szükségességét. Képesé váljanak önállóan kirándulásokat, sétákat és látogatásokat megtervezni, kivitelezni és feldolgozni, legyen szó akár új anyagot feldolgozó, akár előzetes, akár utólagos sétáról. Hatékonyan tudják alkalmazni a kurzuson tanultakat az iskolai kötelező és választható tantárgyakon belül, valamint az iskoláskor előtti korú gyerekek környezetmegismerő aktivitásaiban.

A tárgy elméleti és gyakorlati részekből tevődik össze. Az elméleti rész során elsajátítják a kirándulások, séták, látogatások fogalmát, fontosságát, fajtáit, jellemzőit, helyüket az iskolai, illetve az iskoláskor előtti intézmények programjában. Különösen fontosnak tartjuk ezen aktivitások megtervezését, és az utánuk következő tantermi munkát, mert csak így válhat az oktatás a tanítási egység elsajátításának szerves részévé.

Az idő szűke és az időjárás szeszélyessége miatt kénytelenek voltunk néhány jól ismert helyszínt (tanyasi udvar, önkiszolgáló, könyvtár stb.) az elméleti oktatás során az egyetem falain belül feldolgozni. A hallgatók párban végezték el a kapott feladatokat: a látogatás megtervezését, a helyszínen folyó munkát és az utólagos feldolgozáshoz szükséges feladatlapok összeállítását. Az órák végén minden páros bemutatta a munkáját, és megbeszéltük az esetleges hibákat. Ily módon tanulhattak egymás tévedéseiből, és újabb, még kreatívabb ötleteket kaphattak.

A természetes közegben való tananyag-feldolgozáshoz hozzátartozik az ott élő állatok és növények megismerése is, ezért az elméleti oktatásba beiktattuk a növény-, illetve állathatározást is. Ennek során a hallgatók átismételhették és megismerhették környezetünk fontosabb ökoszisztémáinak élőlényeit.

A gyakorlati oktatás teljes egészében természetes, illetve társadalmi környezetben zajlott. Minden helyszínen a gyakorlati részt rövid elméleti oktatás előzte meg. Az óra nagy része párban történő munkával telt. Nagyon fontos fejleszteni a hallgatók kreativitását, hiszen a szülőhelyükre visszatérve önállóan kell majd megfelelő helyszínt választaniuk, látogatásokat megtervezniük és kivitelezniük. A távolabbi terek megközelítését a diákok egyénileg oldották meg. Az egyetemhez közelebbi helyszínek megközelítése során begyakorolhatták a gyermekekkel való biztonságos közlekedés alapszabályait is. Minden esetben két hallgató volt az „óvó/tanító”, a többiek pedig a „gyerekek”, akiket el kellett juttatni az adott helyszínre. Igyekeztünk őket felkészíteni a váratlan helyzetek kezelésére és megoldására is.

A kurzus során feldolgozott helyszínek: Kiserdő, Palicsi-tó, vasútállomás, templom, szennyvíztisztító, óvoda/iskola közeli park, buszmegálló.

A tárgy teljesítésének feltétele az órákon való aktív részvétel és egy foglalkozástervezet/óravázlat megírása és bemutatása volt. Ennek során egy, a szülőhelyükön kiválasztott természetes vagy társadalmi környezetet kellett feldolgozniuk az elméleti és gyakorlati órákon tanultak alkalmazásával. Elmondhatjuk, hogy a hallgatók kiválóan elsajátították a tananyagot, hiszen a vizsgát 10,00-ás átlageredménnyel zártuk mindkét szakon.

A Biológiai gyűjtemények című kurzus

A tantárgy célja: megismertetni a hallgatókat a gyűjtemények pedagógiai, pszichológiai és szakmai jelentőségével. Felkészíteni őket az adott anyag megfelelő és sikeres gyűjtésére, feldolgozására és tárolására, az elkészült gyűjtemények sikeres használatára. A félév végére a tanulók képesek lesznek a gyerekekkel, illetve egyedül összegyűjteni a szükséges anyagokat (magvak, termések, levelek, fakéreg darabok, tollak, tojásbéjak stb.), megfelelő módon felcímkézni és használni őket az egyes tanítási egységek feldolgozása során. Különösen fontos, hogy megtanulják beilleszteni a gyűjteményeket az adott elméleti anyagba, és megfelelően alkalmazni őket.

A kurzust tíz tanító és hét óvó szakos hallgató vette fel. Az elméleti órák során megismertkedtek a gyűjtemény fogalmával, fajtáival, jellemzőivel, összeállításával, feliratozásával, nyilvántartásával, a környezetismeret, a természet és társadalom, a választható környezetvédők tantárgy, valamint az iskoláskor előtti intézmények környezetismereti foglalkozásainak keretén belül elfoglalt helyükkel. Külön hangsúlyt fektetünk a növény- és állathatározás elsajátítására.

A gyakorlati részek oktatása természetes, illetve társadalmi helyszíneken történt. A hallgatók párban vagy kisebb csoportokban végezték az adott terep feldolgozását. Az

órák végén közösen kielemeztük az elvégzett feladatokat, kijavítottuk az esetleges hibákat. Így tanulhattak egymás tévedéseiből és új ötletekhez jutottak.

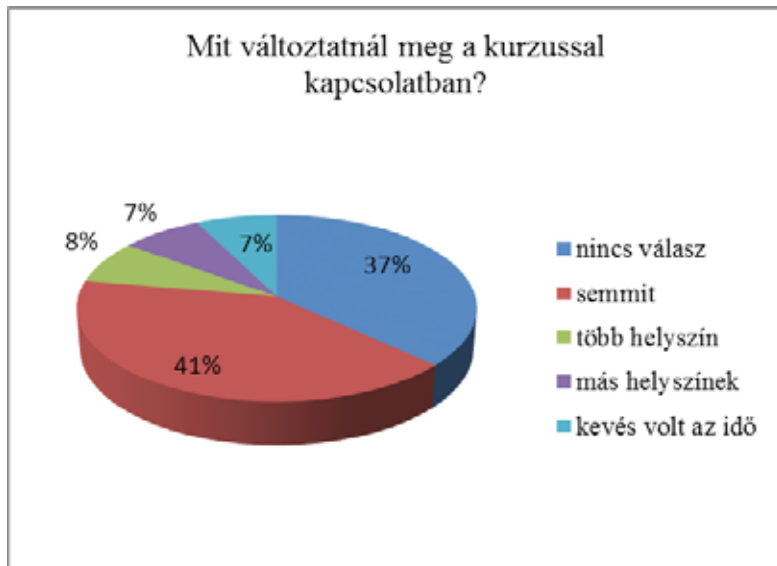
A kurzus során feldolgozott helyszínek: Kiserdő, Palicsi-tó, állatkert, szennyvíztisztító, óvoda/iskola közeli park.

A tárgy teljesítésének feltétele az órákon való aktív részvétel és három önálló, saját gyűjtemény szakszerű elkészítése volt az órákon tanultak alkalmazásával. Megállapíthatjuk, hogy a hallgatók kiválóan elsajátították a tananyagot, hiszen a vizsgát tanító szakon 10,00-ás, óvó szakon pedig 9,7-es átlageredménnyel zártuk.

A hallgatók véleménye a két új kurzusról

A szemeszter végén a kurzuson részt vevő mind a 26 hallgató kitöltött egy 21 kérdésből álló kérdőívet. Ez már a vizsga és az osztályzatok beírása után történt. A név feltüntetése nem volt kötelező. Így próbáltuk elérni, hogy a hallgatóktól minél őszintébb válaszokat kapjunk. A mindössze 11,5%-uk vállalkozott arra, hogy felírja a nevét, mindannyian tanító szakra járnak.

A kérdőív vegyes típusú volt: tartalmazott eldöntendő és kifejtendő kérdéseket is. A kapott válaszok alapján szeretnénk módosítani az órák tartalmát a következő tanévben. A tárgyak fő célkitűzései megmaradnak, továbbra is az a célunk, hogy a hallgatók minél gyakrabban tartsanak órákat, foglalkozásokat természetes, illetve társadalmi környezetben. A kérdőív kitöltése is erre irányult, hogy ebben minél nagyobb segítséget

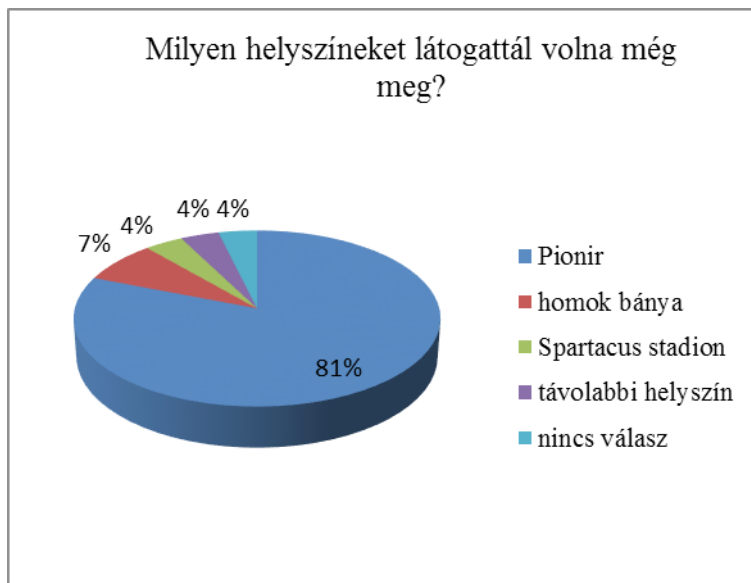
1. grafikon: A Mit változtatnál meg az órával kapcsolatban? kérdésre adott válaszok megoszlása

adjunk nekik az által, hogy elsajátítják a szükséges elméleti, illetve gyakorlati alapokat. A hatékony munkához viszont szükségünk van az ő véleményükre, tapasztalataikra is.

Az első kérdés arra vonatkozott, hogy tetszett-e az óra. Kivétel nélkül az igen lehetőséget karikázták be. Ez hatalmas pozitív visszajelzést jelent számunkra, hiszen a tárgyak első ízben indultak, és egy merőben új módszert alkalmaztunk.

A második kérdés így hangzott: mit változtatnál meg? Mi nem tetszett? A hallgatók 42%-a nem válaszolt a kérdésre, vagy kihúzta azt. Remélhetőleg ez azt jelenti, hogy tetszett nekik az óra, és nem szeretnék semmit megváltoztatni. 37%-uk semmit nem változtatna meg. A két adatot összeadva 79%-ot kapunk, ami alapján elmondhatjuk, hogy a hallgatók elégedettek voltak. A maradék 21% egyformán oszlik meg 7-7-7% arányban a „több helyet látogatna meg”, „más helyeket látogatna meg” és a „sietni kellett, mert előtte és utána is óránk volt” válaszok között (1. grafikon).

A harmadik kérdésben ötleteket vártunk arra vonatkozólag, hogy milyen terepeket látogattak volna még meg. 81%-uk a Pionir csokoládégyárat jelölte meg, 3,8%-uk a Spartacus labdarúgó stadiont, 7,7%-uk a homokbányát, 3,8%-uk távolabbi terepet (Szeged, Fruška gora stb.) és 3,8%-uk nem írt be semmit (2. grafikon). A kapott válaszokból megállapítható, hogy a következő tanévben a csokoládégyár meglátogatását is be kell iktatnunk.

2. grafikon: A Milyen terepeket látogattál volna még meg? kérdésre adott válaszok megoszlása

A következő négy kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire tetszett a hallgatóknak az óra technikai kivitelezése: megfelelt-e az elméleti és gyakorlati részek aránya, problémát okozott-e, hogy párban/kisebb csoportokban kellett dolgozni, több tanári magyarázatot igényeltek volna, vagy jó volt kreatívnak lenni, könnyű volt megközelíteni a terepeket. Az utolsó pontot kivéve, minden egyes esetben pozitív visszajelzést kaptunk. A terep megközelítése a hallgatók 30%-ának okozott gondot (3. grafikon).

A jövőben oda kell figyelnünk erre. Elképzelhető, hogy a tömegközlekedéssel kapcsolatos bővebb tájékoztatással megoldható lesz a probléma.

3. grafikon: A Problémát okozott-e a helyszínek megközelítése? kérdésre adott válaszok megoszlása

A tantárgy fő célja az, hogy a hallgatókat megfelelően felkészítse az intézmények falain kívül tartott tanítási egységek feldolgozására. Szeretnénk, ha a hallgatók a későbbiekben, a munkájuk során a gyakorlatban is hasznosítani tudnák az ismereteket, és bátran választanak majd a tantermen kívüli oktatási helyszínt. A 9., a 10. és a 11. pontban erre voltunk kíváncsiak. Mindkét esetben a hallgatók 100%-a válaszolt igennel: fontosnak tartják és szeretnék természetes és társadalmi helyszíneken órákat/foglalkozásokat tartani. Úgy érzik, ez a tantárgy teljes mértékben felkészítette őket erre.

A következő tanévben a helyszínek összeállításakor figyelembe vesszük a kurzust elvégzett hallgatók tapasztalatait is. Az egyes helyszínek véleményezése szerepelt a következő öt pontban. A kérdések kifejtendő típusúak voltak, így a tanulók részletesen leírhatták nézeteiket. A válaszok összesítése után elmondhatjuk, hogy a Kiserdő unalmas

volt a hallgatók számára. Néhány példa az indoklások közül: már más tárgyak keretében belül is jártak ott, felesleges volt kétszer is kilátogatni, más időpontban kellett volna ott órát tartani stb. A helyszín feldolgozása során jobban tudatosítanunk kell, hogyan is néz ki egy fás ökoszisztéma, mire is kell figyelniük a tárgy szempontjából, és hogyan tudják majd ezt hasznosítani. A kapott válaszok azt bizonyítják, hogy nem értették meg annak a lényegét, hogy egy terepet több évszakban, más-más időpontokban is tudunk használni az eltérő vegetáció miatt.

Az óvoda/iskola közeli parkot és a szennyvíztisztítót érdekesnek találták, meglepődtek azon, hogy kicsi kreativitással ilyen helyeken is hatékonyan lehet különböző tanítási egységeket feldolgozni.

A Palicsi-tó és az állatkert nagyon tetszett nekik. Külön dicsérték az itt megtartott dupla órát és a rengeteg új információt, mellyel gazdagodtak. A tó környékén megfigyelhették az emberi gondatlanság és a környezetszennyezés következményeit is.

Az órák során nagy hangsúlyt fektettünk az intézményen kívül tartott foglalkozások megtervezésére, kivitelezésére és kielemezésére is. Ehhez hozzá tartozik a gyerekek biztonságos részvétele a közlekedésben. Az egyetemről gyalog megközelíthető helyszínekre történő séta során a hallgatók ezt is gyakorolhatták. Ezt 7,7%-uk tartotta „nevetségesnek” vagy „feleslegesnek” (4. grafikon). Valószínűleg nem értették meg, hogy nem is annyira egyszerű dolog egy harminc fős óvodás csoporttal a forgalmas utcán végigvonulni, miközben váratlan helyzetek is adódhatnak, amelyeket nekik kell majd megoldaniuk.

4. grafikon: A Fontosnak tartod-e a közlekedés tanítás gyakorlását? kérdésre adott válaszok megoszlása

A következő két kérdésben az elméleti rész véleményezését és az osztályozás módját firtattuk. A hallgatók válaszaiból kiderült, hogy teljes egészében elégedettek az elméleti résszel. Sok hasznos információval lettek gazdagabbak, jobban megismerték az egyes terepeket, valamint környékünk növény- és állatvilágát. Külön dicsérték, hogy sokkal hatékonyabb volt így élőben megfigyelni a dolgokat, mintha csak képekről látták volna.

Az osztályozás módja is elnyerte tetszésüket. Leendő munkájukat is megalapozták vele, hiszen az itt készült gyűjteményeket és foglalkozástervezeteket majd az oktatási intézményekben is használni tudják. Rendelkeznek az ehhez szükséges elméleti tudással is.

Az utolsó két pont tapintott rá legjobban a lényegre: „Mit vártál a tárgytól? Megkaptad-e?”, és „Könnyebben tartottál-e órát/foglalkozást a tárgy keretein belül tanultak segítségével?” Nagy örömünkre szolgált, hogy mindkét kérdésre csak pozitív reakciók érkeztek. A hallgatók elvárásai közt a következő dolgok szerepeltek: megtanulni az oktatási intézmény falain kívül órát tartani, elsajátítani a gyerekekkel történő terepi munka elméleti és gyakorlati részét, képesnek lenni kirándulásokat, sétákat, látogatásokat megtervezni és levezetni stb. Mind a 26-an úgy érezték, hogy az óra maximálisan eleget tett az elképzeléseiknek. Érdekes volt látni, hogy a válaszok közt szerepeltek a következők is: jó volt az egyetem falain kívül tanulni, nagyon élveztük a friss levegőt és a természet megfigyelését, érdekes volt a szabadban közelebbről megismerkedni a növényekkel és az állatokkal stb.

Talán a legutolsó kérdésre kapott 26 igen válasz igazolta leginkább azt, hogy sikeres és hatékony volt a munkánk. Mindezt alátámasztotta az is, hogy a hallgatók mind bátrabban alkalmazták a gyűjteményeket az általuk tartott gyakorlatokon az óvodában és az iskolában is. Egyre magabiztosabban választottak nemcsak természetes, de társadalmi környezetet is a tanítási egységek feldolgozásához. El mertek indulni 25-30 gyerekekkel – természetesen még óvónői felügyelet mellett – egy emberekkel teli önkiszolgálóba, vagy akár egy zsúfolt piacra is. A legmeggyőzőbb bizonyítékot a mosolygós, kacagó gyerekek nyújtották, akik boldogan ismerkedtek a világ csodáival a reális valóságban, és nem a csoportszobában vagy a tanteremben ücsörögve unatkoztak.

Következtetések

Következtetésként elmondhatjuk, hogy a két új tárgy teljes mértékben elnyerte a hallgatók tetszését. Örömmel tanultak, szereztek új ismereteket az intézmény falain kívül. Az órák során nem csak friss levegőn tartózkodtak, de a hagyományos padban való ücsörgést is felváltotta a természetben való mozgás, séta, ami szintén az egészséges életmód részét képezi.

A kurzusok sikerességét alátámasztják a vizsgán elért eredmények is. A Kirándulások, séták, látogatások tárgyat 10,00-es átlaggal, a Biológiai gyűjtemények órát pedig 9,9-es átlaggal teljesítették a hallgatók. A két adat a két szak összesített eredményét foglalja magába.

A kapott válaszokból egyértelműen kiderült, hogy a diákok megkapták a szükséges elméleti és gyakorlati tudást ahhoz, hogy képesek legyenek megtervezni, levezetni és fel-

dolgozni egy reális környezetben folyó foglalkozást. Így a gyerekekkel az óvoda/iskola falain kívül töltött idő nem sima „egészségügyi séta” lesz, hanem hasznos ismeretszerzés, játszva tanulás lesz belőle.

A szemeszter második részében egyre több hallgató választott természetes, illetve társadalmi helyszínt a gyakorlati óra/foglalkozás megtartásához. Sokkal kreatívabban használták az általuk készített gyűjteményeket a növények és állatok megismeréséhez. Természetesen a siker sem maradt el: a gyerekek önfeledten, észrevétlenül tanultak, jegyezték meg dolgokat, és kíváncsian tanulmányozták a madártojásokat és a cserepes növényeket, boldogan számolgatták a „valódi” rovarok lábait.

A felmérésből kiderült, hogy a Kirándulások, séták, látogatások és a Biológiai gyűjtemények kurzusoknak biztos helye van a hallgatók képzésében. A következő tanévben is szeretnénk őket meghirdetni. Fontos és szükséges tárgyakká bizonyultak, nem utolsósorban a környezetvédelmi nevelés szempontjából is. A leendő tanítók és óvók olyan elméleti és gyakorlati tudásra tesznek szert, amelyet egyetlen más tantárgy keretein belül sem sajátítanak el, de más tárgyak oktatása során is alkalmazni tudnak majd a későbbiek során.

A hallgatóktól kapott kritikák segítenek nekünk abban, hogy kijavítsuk a hibákat, melyeket mi nem vettünk figyelembe, vagy a szemeszter során adódtak. Így még hatékonyabban tudunk dolgozni, még több tanulót tudunk rávenni arra, hogy leendő óvodapedagógusként/tanítóként bátran és szakszerűen alkalmazza a különböző természetes és társadalmi környezeteket oktatási helyszíneként. Csak így tudjuk elérni, hogy a gyerekek nap mint nap új csodákat fedezzenek fel, megszeressék a körülöttük lévő világot, és vigyázzanak rá. Ez egy lehetséges megoldás lenne a virtuális világból való kiszabadulásra, hogy felkeljenek a számítógépek mellől és maradjanak igazi, boldog, önfeledt kisgyermek, amíg csak lehet.

Irodalom

Eryaman M.Y. – Yalcin-Ozdilek S.Y. – Okur E. – Cetinkaya Z. – Uygun S. (2010): A Participatory Action Research Study of Nature Education in Nature, *International Journal of Progressive Education* 01/2010; 6(3): 26–37.

Borsos Éva (2014): *Vissza a természetbe*. 3. Módszertani Konferencia. Szabadka: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.

Fűzné Kószó Mária (2012): *Módszertani útmutató a környezet- és a természetismeret tanításához*. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.

Czékus Géza (2005): *A természetismeret-tanítás módszertana*. Szabadka: MM Print Nyomda.

Czékus Géza – Major Lenke – Horák Rita (2013): *A környezetünk és a környezetismeret módszertana*. Szabadka: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.

Czékus Géza – Zolnai Albert (2004): *Lakóhelyem Szabadka, Útmutató a kirándulásokhoz, és munkafüzet táborozáshoz*. Szabadka: Grafoprodukt Nyomda.

